

LITTERATURNYT

Bjørn Kornerup: »Ribe Katedralskoles Historie. Studier over 800 Aars dansk Skolehistorie«. I (1145—1660). 1947.

Kun om få, måske om ingen danske provinsbyers historie er der skrevet så meget som om Ribes skæbne gennem tiderne. Og stadig udkommer der nye interessante bøger om denne stille, drømmende by, hvor fortiden træder den besøgende lyslevende i møde.

Nu må det indrømmes, at det kildemateriale, der er til rådighed til en skildring af byens historie, er så rigt, som ingen anden jydsk by kan opvise magen til. Rådstuearkivet er trods byens lidenhed det største, der haves fra Jylland. En nådig skæbne har frelst det fra tilintetgørelse af de brande, der ellers har hærget vore købstæder, indtil det nu er bragt i sikkerhed i landsarkivet i Viborg. Byfogedarkivet indeholder tingbøger af anselig ælde, og bispearkivet er meget righoldigt, hvad kilder til Ribes historie angår.

Hertil kommer så, at byen, lige fra den dukker op i historiens lys, har spillet en meget stor rolle i dansk kultur som kongestad, bispesæde og lærdomsby. Og talrige er de betydelige mænd, der på en eller anden måde har været knyttet til Ribe.

Intet under, at der i de sidste 3 år har kunnet udkomme ikke mindre end 3 vægtige bøger om Ribe, i 1946 Victor Hermansens »Ribes Bispekrønike 1730—1820« (2. halvbind af »Ribe Bys Historie 1730—1820«), 1947 dr. Bjørn Kornerups »Ribe Katedralskoles Historie« I og 1948 festskriftet »Ribe Bispesæde 948—1948«.

Betydeligst af disse bøger er ubetinget bogen om Ribe katedralskole.

Det er ikke første gang, Ribe katedralskole bliver gjort til genstand for behandling i litteraturen. Både Terpøge og navnlig Thorup har givet værdifulde bidrag til Ribes skoles historie. Og naturligvis er skolens historie også behandlet af den grundige Kinch, der dog ikke giver meget ud over, hvad Thorup har oplyst i en lang række skoleprogrammer og i en samlet skildring »Historiske Efterretninger om Ribe Katedralskole«. Dette sidste værk udkom først i 1846 efter rektor Thorups død, udgivet af en søn, og behandler samme tidsrum som dr. Kornerups værk, nemlig tiden indtil ca. 1660. Men medens Thorups bog kun omfatter 142 små sider, er dr. Kornerups skildring et stateligt værk på 500 sider.

Det var meningen, at bogen om Ribe katedralskole skulle være udkommet i 1945, da skolen fejrede sit 800 års jubilæum. Man ved rigtignok ikke nøjagtigt, hvornår skolen er oprettet. Forfatteren har sikkert ret i, at skolen er ældre end de 800 år, og at så længe der har været en biskop i Ribe, har der også været en skole. Det vil sige, at skolen skulle være ca. 1000 år gl. Men den nævnes ganske vist først i 1145.

Det har været forfatterens opgave på grundlag af omfattende førstehånds-

studier at levere en fremstilling med tyngdepunktet i skildringen af Ribe kathedralskole som institution og med fyldige bidrag til belysning af den skolehistoriske helhedsudvikling i Danmark.

Den skolehistoriske baggrundsskildring er meget bred. Derimod er det rige personallistoriske stof vedrørende lærerpersonale og dimitterede, som hos Thorup optager den største plads, med rette skudt i baggrunden og kun behandlet i en udstrækning, der står i forhold til den betydning, de pågældende har haft for helheden.

Bogen falder naturligt i to halvdele, først en skildring af den katolske kirkeskole indtil 1536, og derefter en tilsvarende skildring af den lutherske kirkeskole indtil 1660.

Det er ikke meget, der vides om Ribe skole i middelalderen. Forfatteren må i mangfoldige tilfælde nøjes med at berette om, hvorledes skolevæsenet har været indrettet andre steder, deriblandt i udlandet, og derefter opstille formodninger om, at en lignende udvikling har gjort sig gældende i Ribe. Hovedvægten i det middelalderlige afsnit ligger derfor på det almindelige skolestof.

Der er særligt to ting, der slår en ved læsningen af dette afsnit. Det er først forfatterens evne til at skildre middelalderen uden den — lidt dumme — foragt for middelalderens åndsliv, som man ofte træffer i skrifter, der behandler middelalderlige forhold. En tid, hvis filosofi er livskraftig den dag i dag, lader sig nu engang ikke affærdige med et medlidende skuldertræk.

Det andet, man glædes over, er, at forfatteren ikke nøjes med at opramse titlen på en mængde latinske lærebøger, men giver sig tid til at lukke dem op, fordybe sig i dem og gøre indholdet anskueligt for nutidens mennesker, af hvilke de færreste har tid eller evner til at forstå dem og de problemer, de behandler.

I tiden efter reformationen flyder kilderne til Ribe latinskoles historie rigeligere. Skildringen af forholdene i Ribe skole kan derfor blive fyldigere, hvorfor den almindelige skolehistoriske redegørelse samtidig indskrænkes.

I dette afsnit er der særligt grund til at fremhæve den vellykkede skildring af rektor, siden biskop Peder Hegelund († 1614). Her har forfatteren kunnet bygge på Hegelunds egne kalenderoptegnelser, et sandt skatkammer til oplysning om mangfoldige forhold i vor indre historie i tiden omkring 1600, ofte benyttet, men aldrig helt udnyttet, og man må med forfatteren beklage, at der ikke foreligger en trykt udgave af disse vigtige optegnelser.

Bogen er forsynet med en række udmærkede og velvalgte billeder. Noteapparatet er i bedste orden. Forfatterens fremstilling er klar og letfattelig og sproget smagfuldt. Det er en nydelse at fordybe sig i den gamle skoles historie, og med længsel imødeser man den lærde forfatters fortsættelse af dette udmærkede værk, som ikke blot er for Ripensere, men for enhver, der interesserer sig for vor kulturs historie.

Carl Lindberg Nielsen.

I. Karstoft: »Fra det nedlagte gamle S. Omme-Hoven Pastorat. Et lokalhistorisk Bidrag«. 1948.

Den 86-årige pastor emer. I. Karstoft i Kolding har udgivet et lille skrift om S. Omme og Hoven sogne, der indtil 1907 var forenet i kirkelig henseende til eet pastorat. Med stærke bånd er forfatteren knyttet til de to sogne, idet han selv er født i S. Omme og hans hustru i Hoven, og i sine unge dage var den gamle præst en tid lærer ved en af pastoratets skoler. Forfatteren kender således de to sogne ud og ind, og fortællingen om barndommens egne giver